Múzeumi Esték
Topolya, 2012. 04. 03.

Gábrity Molnár Irén:

ÚTKERESÉS
RÉGIÓNK EURÓPA FELÉ TART?

Előzetes feltevések:

1. Tranzíciós helyzet – folyamatossá vált az „átmenet”. Meddig tudunk alkalmazkodni az „átmenetekhez”? *Rendszerváltás helyett rendszercsere történik*.
2. Kik a térség fejlesztés akterei/alanyai? Kikre lehet támaszkodni a regionális fejlesztési terv kivitelezésekor?
3. Vajdaság autochton lakosságának (függetlenül nemzeti hovatartozásától), viszonylag erős regionális tudata van.

Mit értünk régió alatt?

A regionális tudományban „a régió lehatárolt, a környezetétől elkülönülő

(1) területi egység a nemzeti és a települési szint között, amelyet a társadalmi folyamatok széles körét átfogó, sokténye zős

(2) társadalmi-gazdasági összekapcsoltság (kohézió), lakosainak érzékelhető regionális

(3) összetartozása (identitás-tudata), valamint

(4) érdemi irányítási hatáskörű és önállóságú regionális intézmények rendszere fog tartós egységbe” ***(Magyar Nagylexikon)***

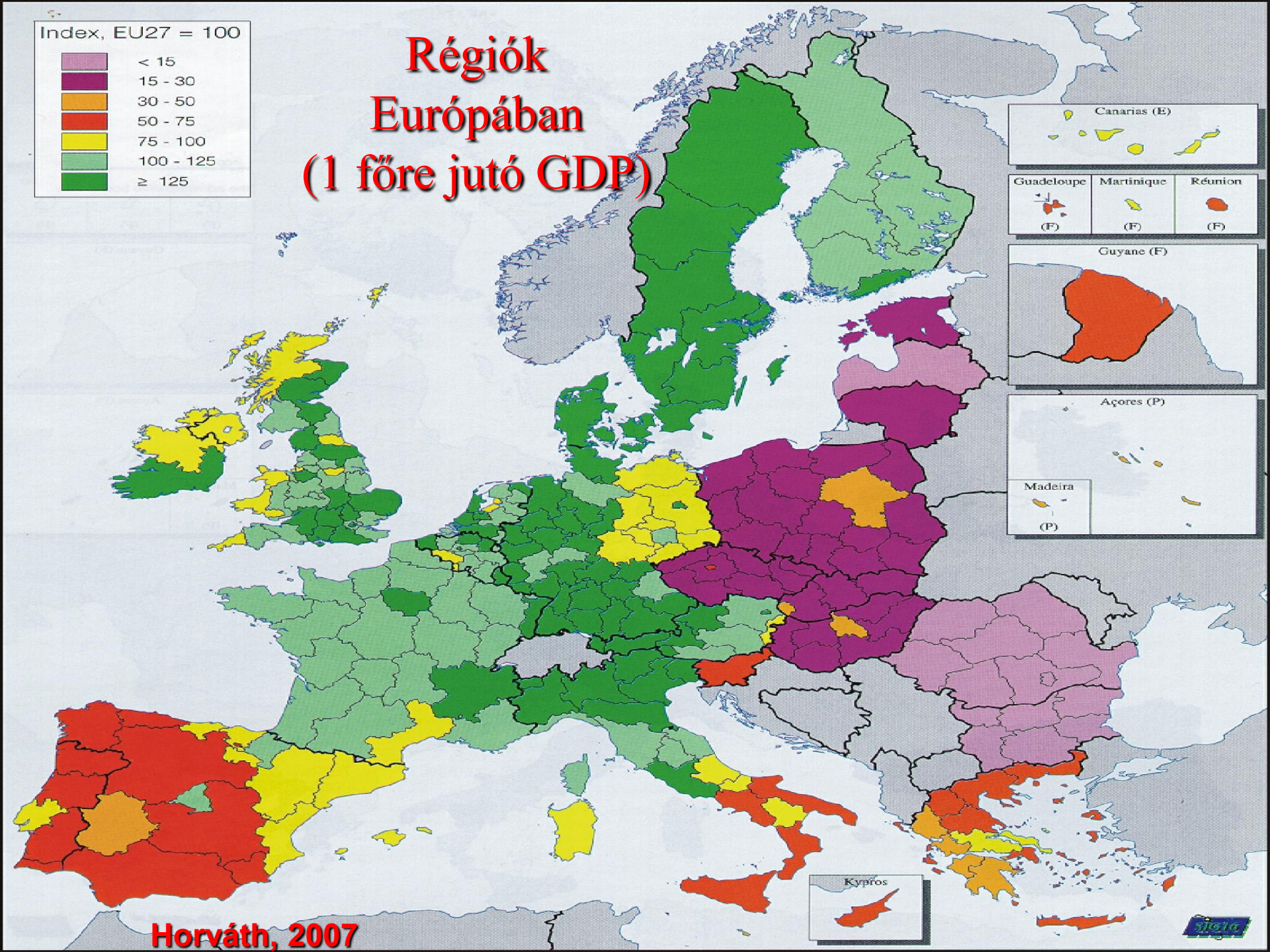
Régiók
Európában
(1 főre jutó GDP)
Index, EU27 = 100
< 15
15 - 30
30 - 50
50 - 75
75 - 100
100 - 125
≥ 125
Canarias (E)
Guadeloupe (F)
Martinique (F)
Réunion (F)
Guyane (F)
Açores (P)
Madeira (P)
Kypros
Horváth, 2007

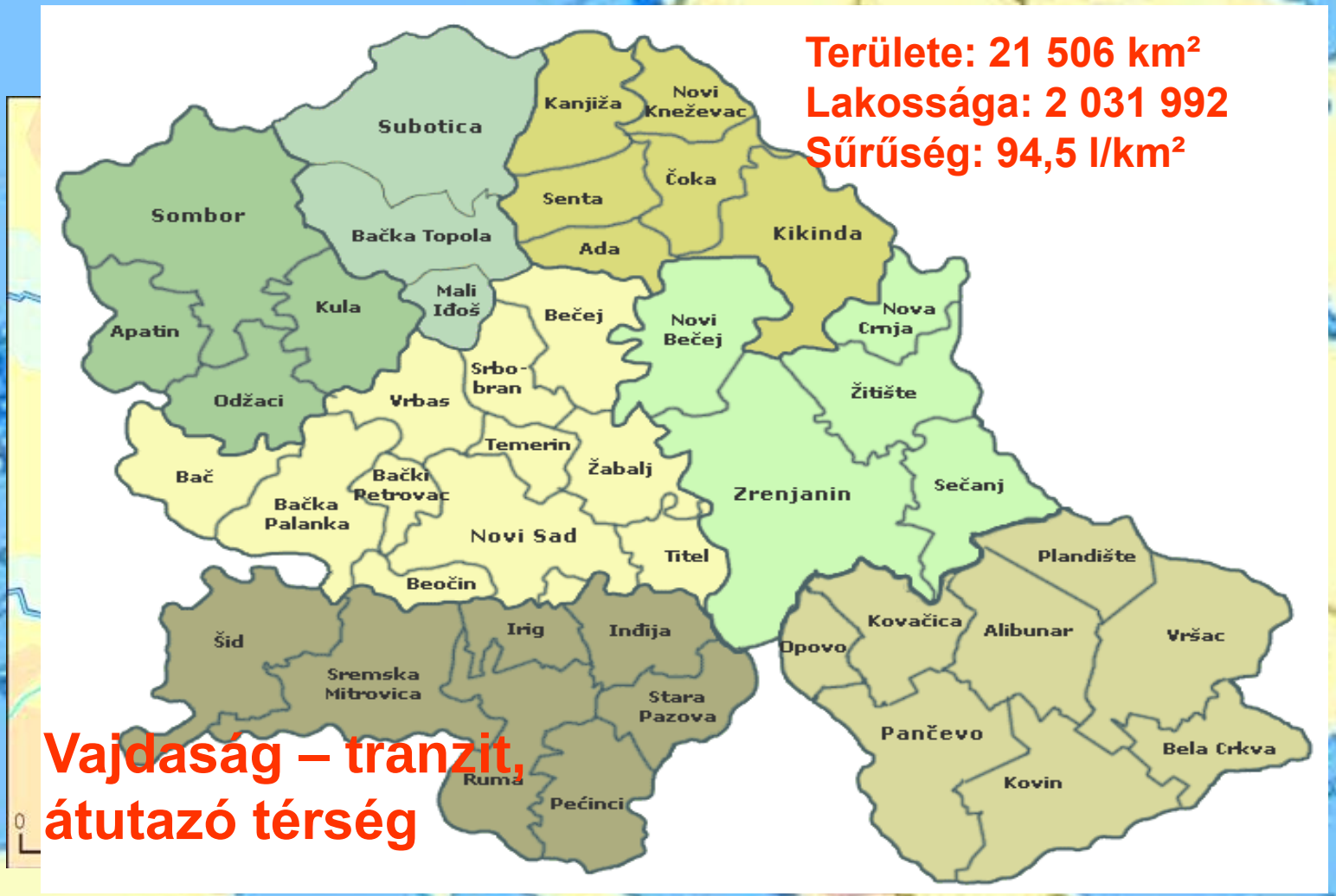
Területe: 21 506 km²
Lakossága: 2 031 992
Sűrűség: 94,5 l/km²
Subotica
Kanjiža
Novi Kneževac
Sombor
Bačka Topola
Senta
Čoka
Ada
Kikinda
Mali Iđoš
Kula
Bečej
Novi Bečej
Nova Crnja
Apatin
Srbo-bran
Odžaci
Vrbas
Žitište
Temerin
Žabalj
Bač
Bački Petrovac
Zrenjanin
Sečanj
Bačka Palanka
Novi Sad
Titel
Plandište
Beočin
Kovačica
Alibunar
Vršac
Šid
Irig
Inđija
Opovo
Sremska Mitrovica
Stara Pazova
Pančevo
Bela Crkva
Ruma
Kovin
Pećinci
Vajdaság – tranzit, átutazó térség

Térséghez tartozás megélése - 2007

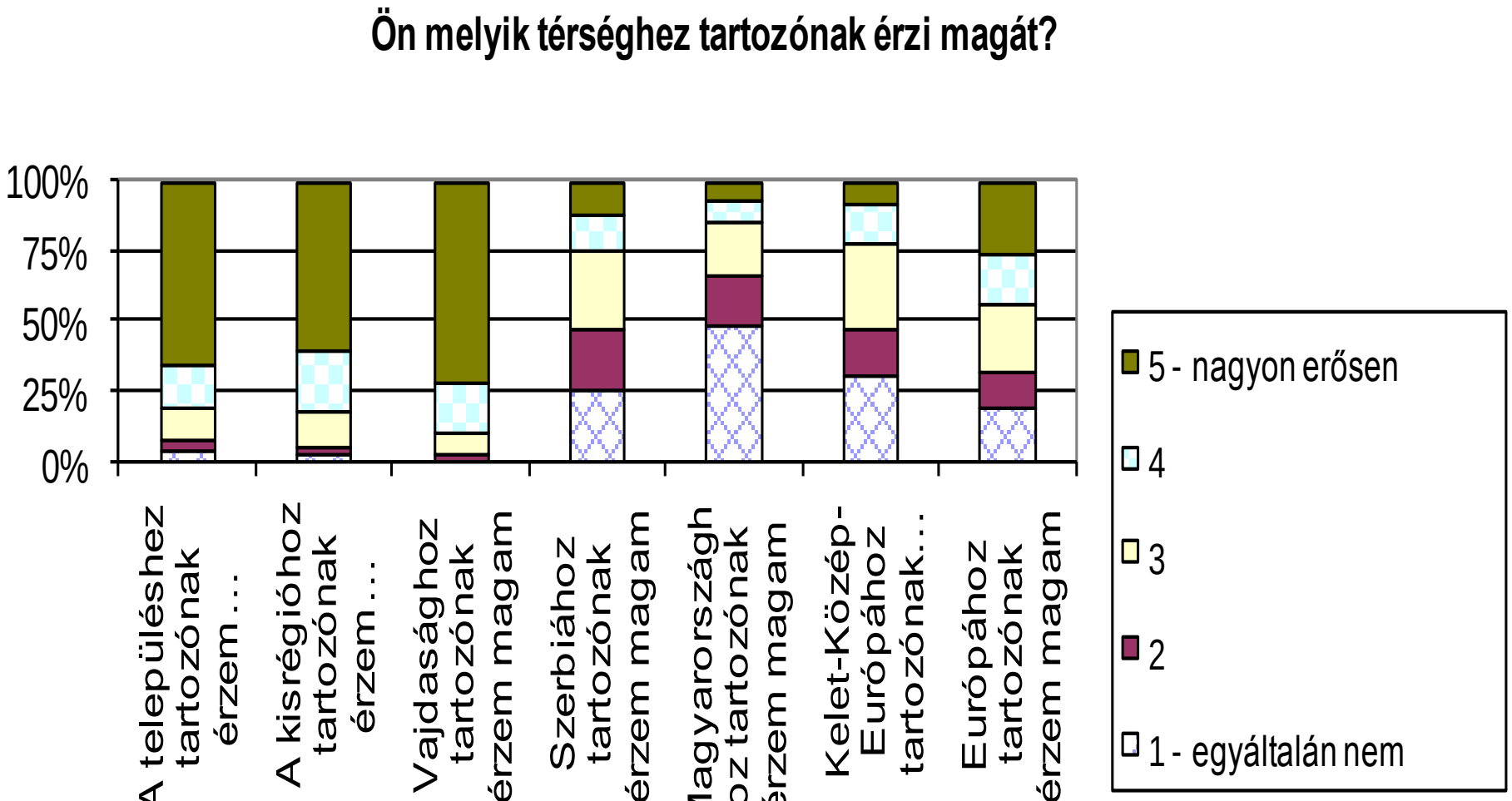

Szabadka, Újvidék, Zenta, Szeged…

Vonzásterületek – a vajdasági magyarok tevékenysége (munkájuk, iskola, vásárlás)

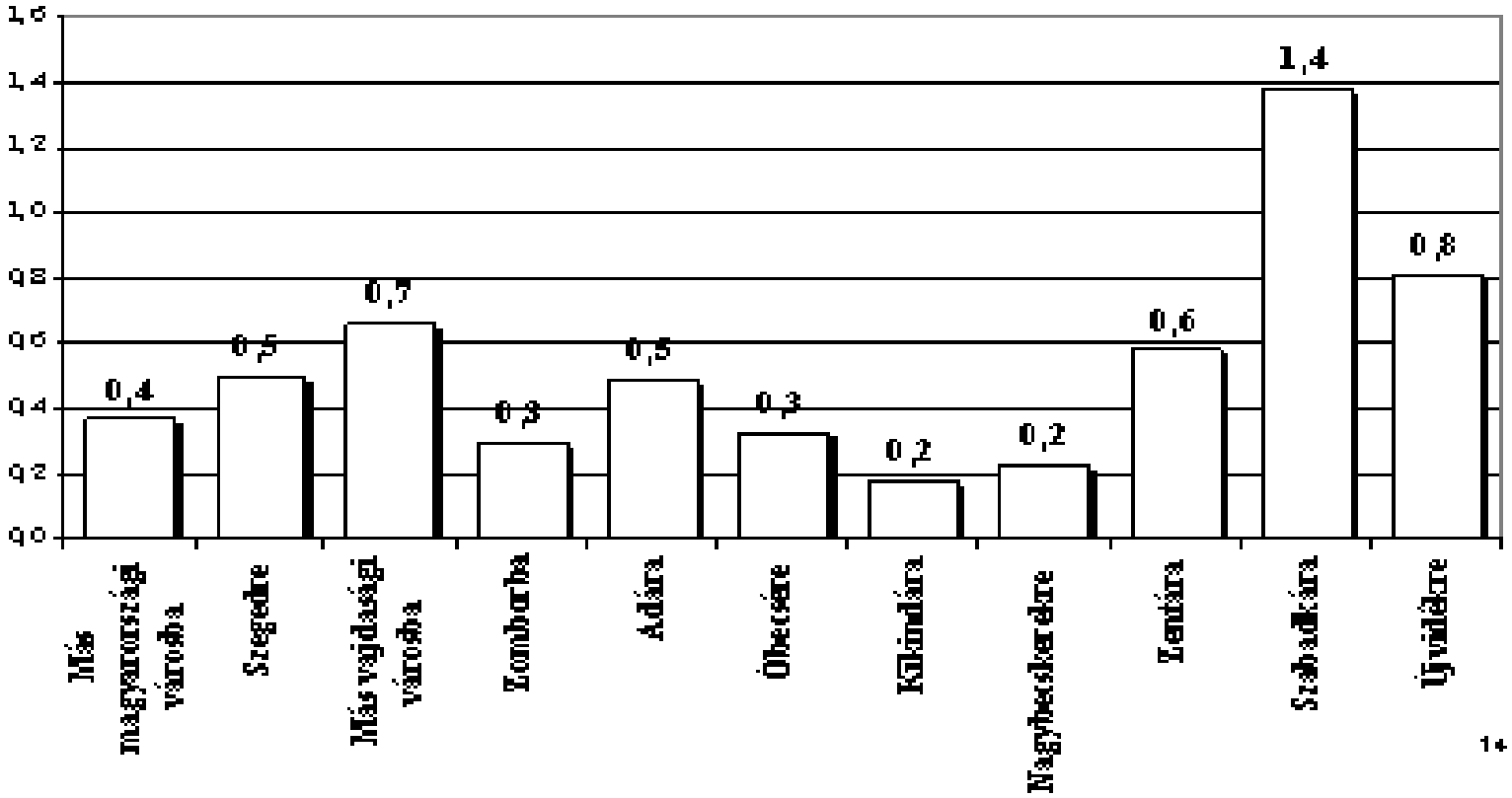

Negatív természetes szaporulat Vajdaságban - 2002

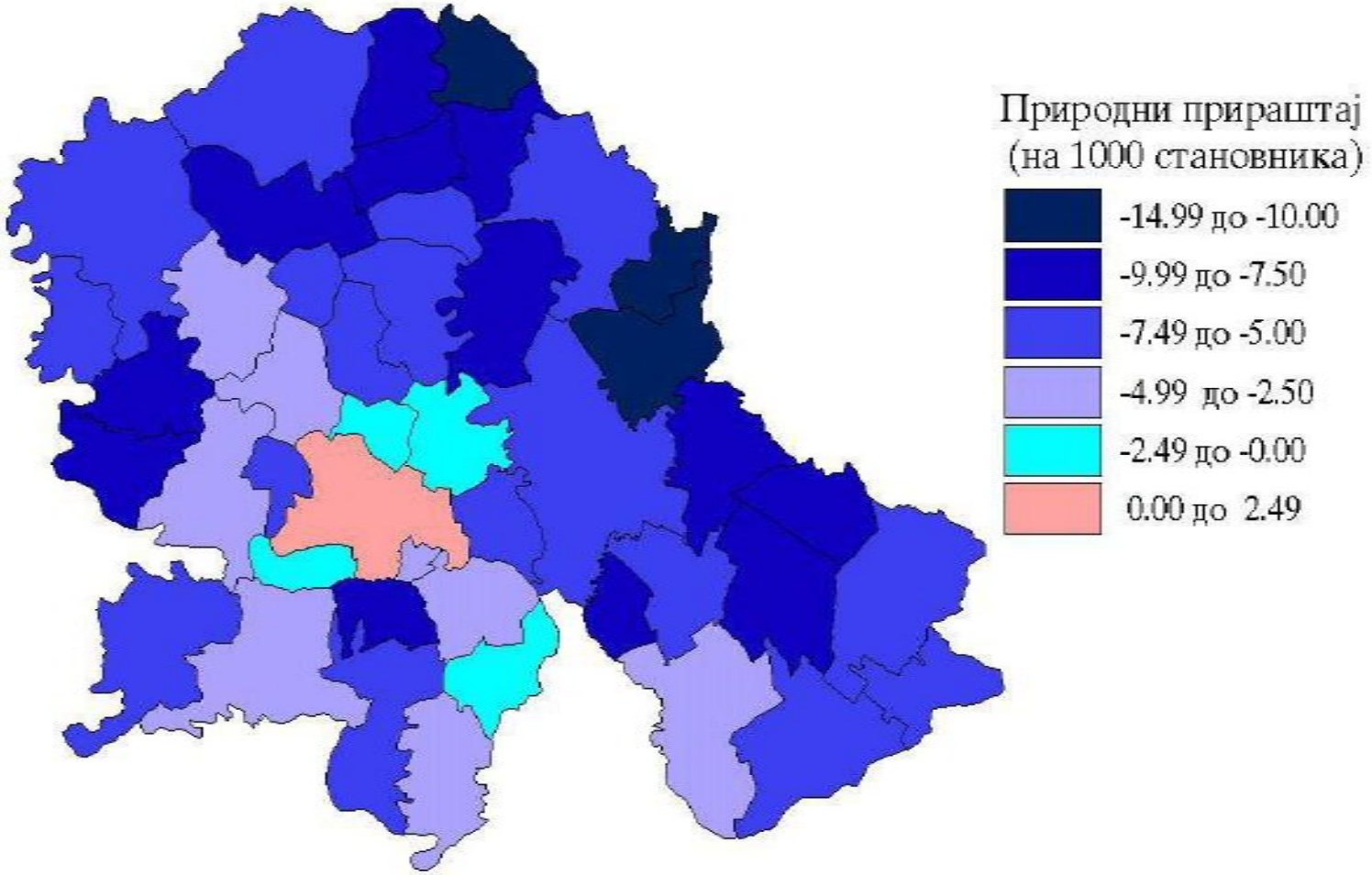

Mortalitás a Vajdaságban - 2002

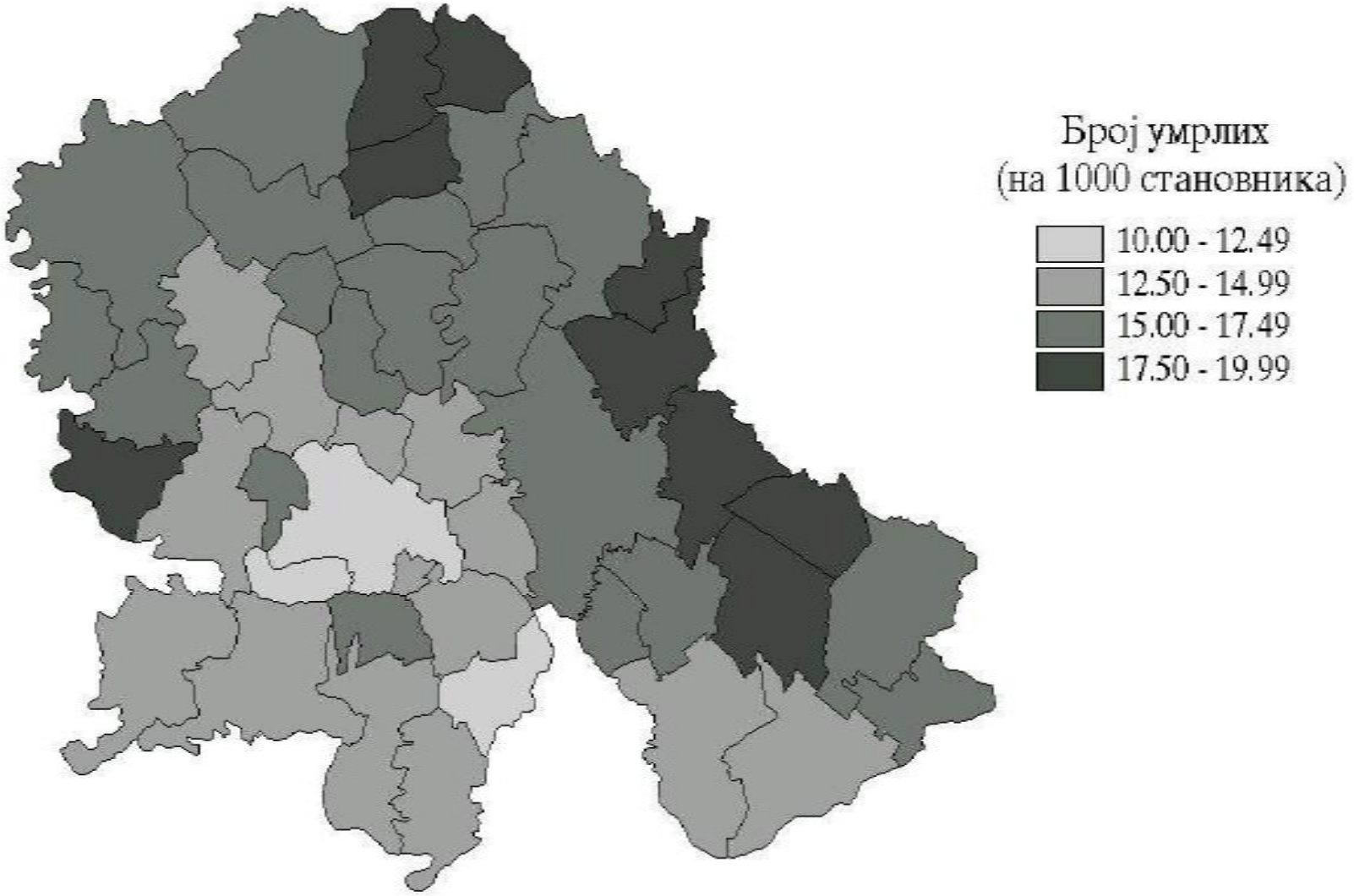

Migrációs saldo – 1999-2001

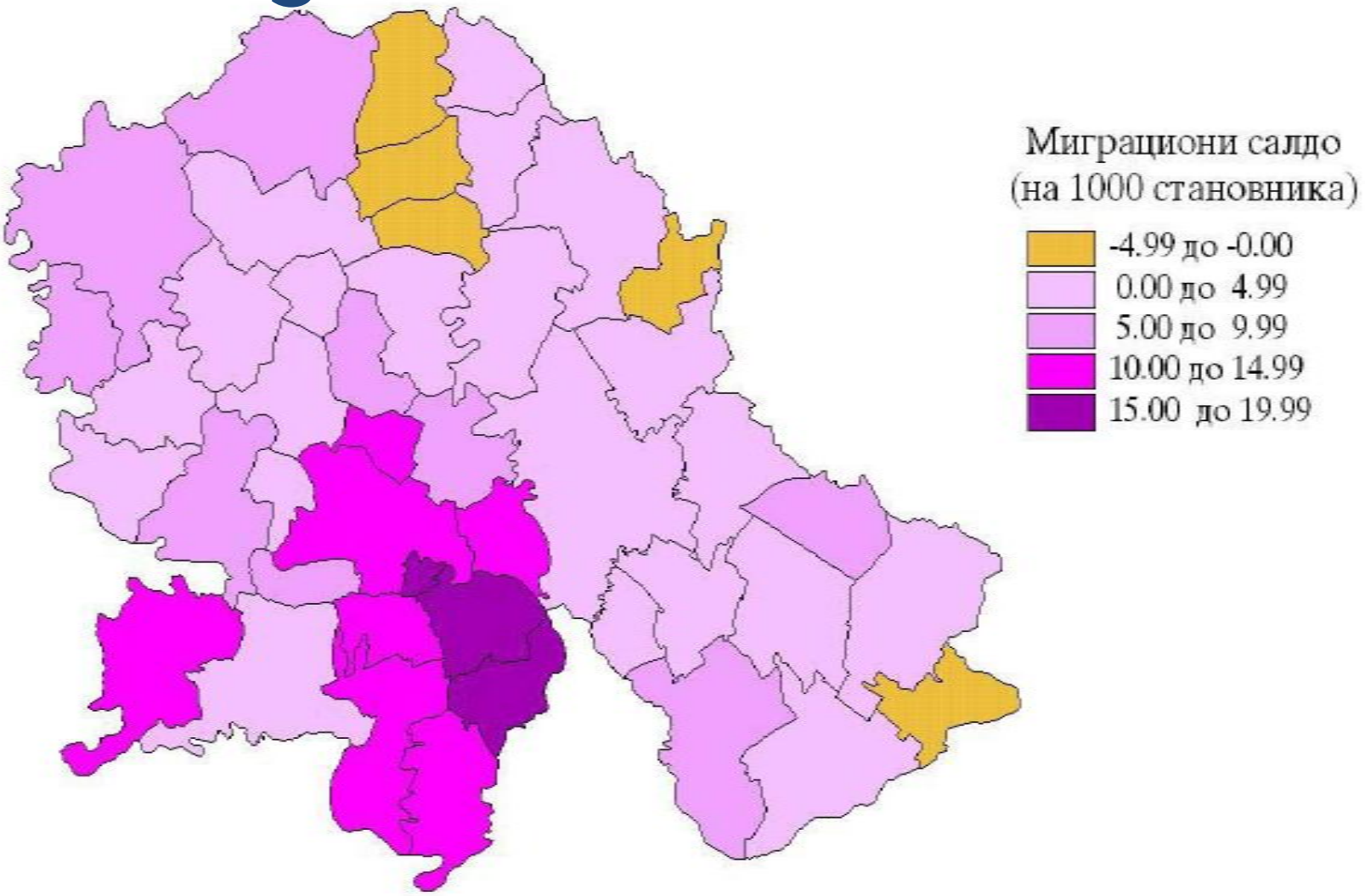

A délszláv háború (1990-2000)

A kivándorlók új dimenziója:

- **Gazdasági, politikai, pszichológiai motiváltság**
- **Háború/katonai mozgósítás veszélye**
- **Leszegényedés, hiperinfláció**
- **Jövőkép hiánya a fiataloknál tömeges emigrációt okoz (Kanada, Ausztrália, Németország, Magyarország…)**

Tíz év alatt 200 ezer fiatal diplomás ment el Szerbiából

Kistérségi állapotelemzés

- **Ha nincs konkrét jövőkép, nincs esély se!**
- **Területfejlesztői résztvevők folyamatos akcióhiánya**
- **Érdekeltek nem összehangolt cselekvései**
- **Kielégítő beruházási-forráshiány**

Regionális előnyök vagy hátrányok?

Körzetek	Iskolázottsági index	Várható élettartam index	GDP index	HDI index
Belgrád	0.984	0.782	0.711	0.826
Észak Bácska	0.892	0.796	0.676	0.788
Közép Bánát	0.863	0.826	0.656	0.782
Észak Bánát	0.831	0.815	0.677	0.774
Dél Bánát	0.840	0.800	0.682	0.774
Nyugat Bácska	0.827	0.782	0.696	0.769
Dél Bácska	0.931	0.756	0.525	0.737
Szerémség	0.802	0.751	0.615	0.723

Munkaerő piaci állapotok

Szerbiában a 15 évnél idősebb lakosság 35,1%-a foglalkoztatott, 42,8%-a inaktív *(ARS, 2009).* A szerb munkaképes lakosság foglalkoztatottsági rátája (51%) Európai viszonylatban alacsony. A magas járulék- és adóterhek miatt sok a feketézés, illegális foglalkoztatás.

Vajdaságban a munkaképesek foglalkoztatási rátája:
- férfiak esetében 70,8%,
- nők esetében 50,7%.
A régió munkaképes lakosságának aktivitási rátája 2,2%-al alacsonyabb mint Közép-Szerbiában! A foglalkoztatottsági ráta 1,7%-kal alacsonyabb, mint Közép-Szerbiában.
A munkanélküliség a Vajdaságban magasabb, mint Szerbiában!
Legnagyobb a munkanélküliség Kishegyes, Csóka, Óbecse

Az aktív lakosság foglalkozás szerinti százalékos megoszlása (2002)

	Szerbia	Vajdaság	magyarok
Köztisztviselő, vezető	**4,2**	**4,4**	2,6
Szakképzettek	**7,8**	**6,5**	4,0
Szakmunkás technikus	17,1	17,2	13,0
Közalkalmazottak	5,7	**6,6**	5,1
Szolgáltatás, kereskedő	**10,4**	**11,3**	8,2
Mezőgazdasági dolgozó	19,1	15,6	**24,1**
Kisiparosok	11,1	12,0	**14,4**
Gépek kezelői	12,4	14,5	**15,4**
Ipari munkások	8,4	9,6	**12,3**
Egyéb	3,7	2,4	0,9

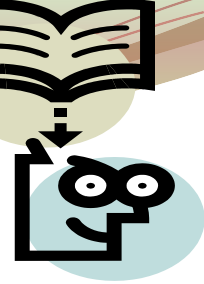

Konklúzió:

- **A magyarság pozícióvesztése kimutatható**
- **Az elit foglalkozások körében (állami szektor, közalkalmazott, szakképzett, szolgáltatásban dolgozó), presztízsszakmákban a magyarság részaránya alacsonyabb az országos, de a vajdasági átlagtól is.**
- **A magyarságon belül jóval átlagon felüliek a mezőgazdaságiban dolgozók, fizikai munkát végzők, ipari munkások és a kisiparosok aránya.**

Mi Észak-Bácska erőssége?

Vajdasági középszerűség:

magas iskolavégzettség, GDP szint, életminőség

A gazdasági ágak között dominál a

- mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya (23,3%)

- a feldolgozóipar (21%)

- a kereskedelemben (15,6%).

Hátrányok:

- lemaradt beruházások, infrastruktúra fejlesztés hiánya, rossz egészségügyi állapot…

Munkaviszonyban lévők száma Észak-Vajdaságban a 2010–2015 időszaki előrejelzéssel

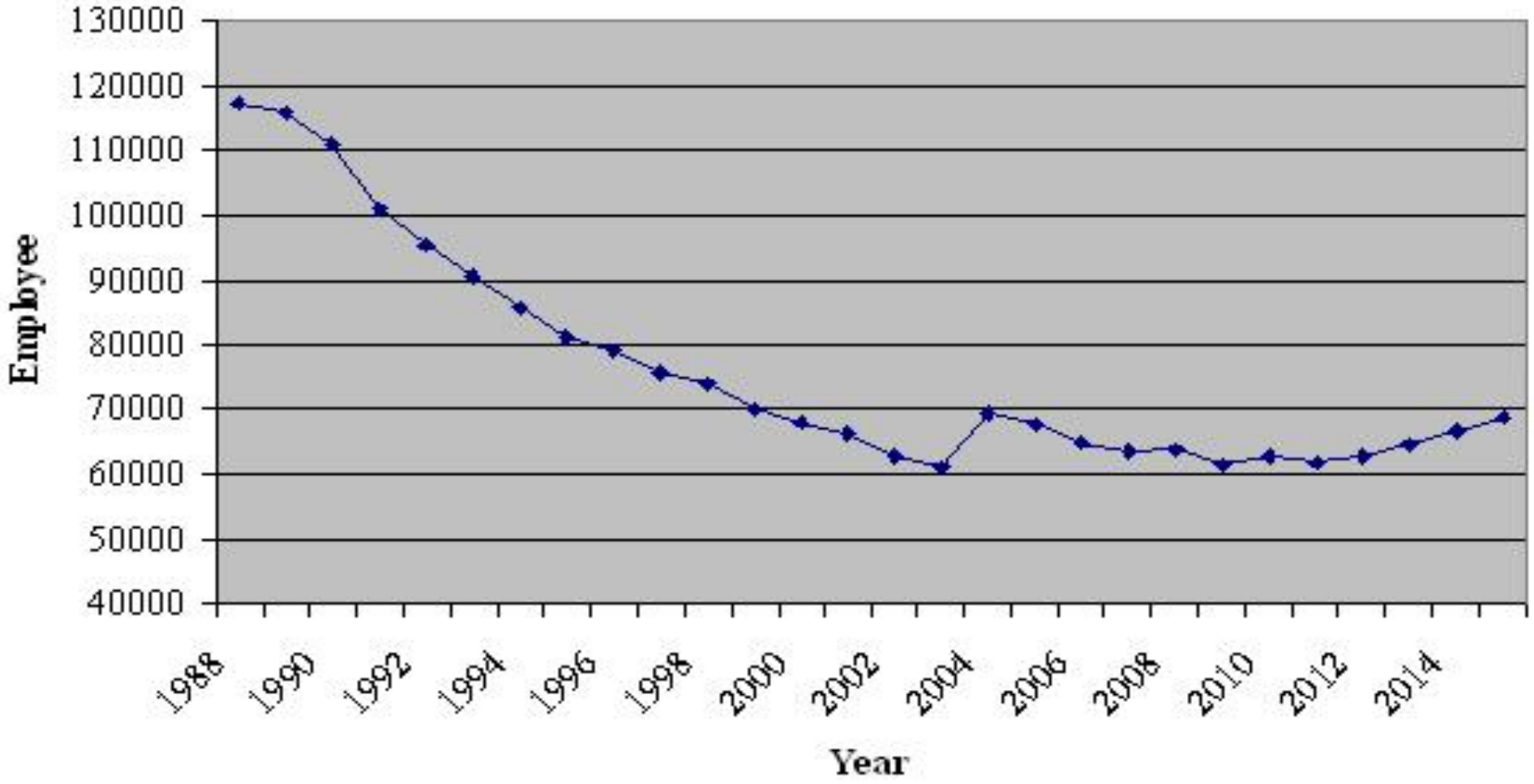

Az észak- vajdasági régió 15 év feletti lakosságának iskolai végzettsége relatív számokban

Forrás: Népszámlálás, 2002.

Régió Község neve		Iskolai végzettség nélkül	Általános iskola 3. osztályáig	4-7. osztály	Befejezett általános iskola	Közép-iskola	Fő-iskola	Egye-tem
Vajdaság		4,4	2,0	14,4	24,9	43,9	4,3	5,2
Észak-Bácska		2,6	2,0	16,2	27,0	43,1	4,4	4,7
Észak-Bánát		3,5	3,5	2,8	18,8	39,4	3,8	3,6
Magyar lakosságú községek								
1.	Szabadka	2,2	1,6	15,3	26,5	44,3	4,8	5,1
5.	Topolya	3,8	3,0	19,0	28,0	39,1	3,5	3,6
6.	Kishegyes	3,5	3,1	17,2	29,3	41,0	3,0	2,6
4.	Ada	2,2	2,6	20,6	28,8	38,5	3,8	3,1
7.	Magyarkanizsa	2,1	3,2	23,8	30,9	34,8	3,0	2,1
2.	Zenta	2,3	2,0	18,8	26,2	41,3	4,8	4,5
8.	Csóka	2,7	4,5	24,3	27,9	35,1	2,9	2,2
3.	Óbecse	3,6	3,0	17,4	30,3	37,6	3,4	3,8

Forgatókönyv a magyarlakta térségekre

- **A legvalószínűbb egy olyan gazdaságfejlődés megvalósulása, amelyben erősen kifejezésre jut az agrár szektor szerepe, bizonyos szinten a kis és középvállalkozások működése (ez jelentené a stagnálást).**
- **Észak-Vajdaságban a meglévő endogén erők vállalkozásképessége és képzettségi szintje nem elégséges ahhoz, hogy a fejlődés motorját képezzék.**
- **A kivezető út a központi adóelvonások csökkentésében és a tőkevonzó képesség növelésében van.**

Közlekedési infrastruktúra feilesztés (terv)

TÉRSÉGI FEJLESZTÉSI TERV ESÉLYEI

Európai modellszerű régiófejlesztés szükséges, amelynek az aktív érdekeltségi síkjai (vertikális és horizontális kapcsolatok):

- **Közéleti-politikai projektvivők** – ötlettervek, illúziók, háttér-politikai biztosíték/garancia
- **Régió – kistérségek** – több tartományi hatáskör, jogi- és gazdasági kerethiány *(„légüres térben nem tervezhetünk”)*
- **Önkormányzatok kezdeményezőkészsége** –– szakemberek, helyi elit koordinációja (befektető, vállalkozó, szakértelmiségi kreativitás)
- **Sok, „kis” társadalmi szereplő is kell** - vállalkozó, gazda, karrierépítő fiatal, munkás, megélhetésért küzdő, feketéző…

ERŐTARTALÉK:

1. <u>Kitörések</u> egyén – család szinten

- migrációs hajlam csökkentése konkrét jövőképpel
- vállalkozási-, továbbtanulási hajlam, átképzések
- „túlélés” helyett életforma változás, erőforráspótlás

2. Régió és önkormányzat szinten (<u>láncszemek</u>)

- munkahelyteremtők, cégalapítók, tőkebevonók
- befektető – vállalkozó – gazda – munkaerő – politikai háttértartó – szakember – civil szektor – önkormányzati koordinátor

A magyar lakta térségek fejlesztési tényezői

- A mezőgazdasági – élelmiszertermelés - kedvező hitelek biztosítása
- A mezőgazdasági termelők horizontális együttműködése – tárgyalóképesek a nagy feldolgozó/kereskedő vállalatokkal
- Agrárszakemberek képzése a versenyképes termeléshez (EU szabványok)
- Kutatási és technológiai központ létesítése a mezőgazdaság részére
- Külföldi tőkevonzás és befektetési esélyek növelése az élelmiszeriparban (hűtőházak, modern technológiák a zöldségfélék, gyümölcs feldolgozására, fogyasztási cikkek)
- Kedvező feltételek az ipari és üzleti (vámmentes) övezetekben
- Bio-energia termelés
- A klaszterek hálózata, inkubátorházak (élelemtermelők hálózata)
- Bekapcsolódás a minőség és élelembiztonsági ellenőrzésbe

KONKLÚZIÓ:

Jövőkép-erősítés a régióban → cél megállítani az elvándorlást, térség leszakadását (periféria helyzet)

1. **Komplex kivitelezhető (reális) fejlesztési programtervek kellenek a helyi infrastruktúra és az emberi erőforrás erősítéséről**

2. **Megélhetési esély – vállalkozási lehetőségek kistérségenként és falun (munkanélküliség falun: 40-50%)!**

Rá kell ébreszteni a vajdasági magyarságot, hogy számára a folyamatos ismeretszerzés és a tudásalapú gazdasági tevékenység felvállalása a kitörési pont.

TENNIVALÓ:

BERUHÁZÁSOK – ÉLETMINŐSÉG

1. A teljességigényű, működőképes infrastruktúra felállítása

2. Interaktív regionális fejlesztési és kutatóintézeti hálózat kialakítása – *a beruházási és vállalkozási hajlam emelése*

***3. Együttműködő – határon át nyúló közösségbe vonzani a lakosságot* – kiterjeszteni a térségtudatot!**

Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur

Egyetértéssel a kicsik is naggyá lesznek,

széthúzással a legnagyobbak is elenyésznek

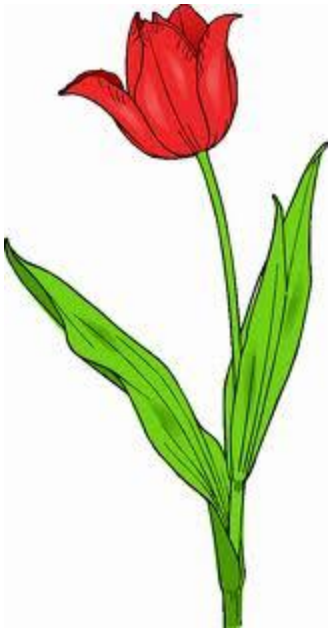

Köszönöm a figyelmet!